

Στο «Νεκρό σπίτι» του Γ. Ρίτσου

Η μνήμη της Ηλέκτρας

Ένα έργο από την Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης»
Ο πανανθρώπινος λόγος ενός μεγάλου ποιητή

Ο τίτλος του κειμένου «Το νεκρό σπίτι» που έχει γραφτεί από τον ποιητή Γιάννη Ρίτσο το 1959, παραπέμπει καταρχήν σε προβληματισμούς, σε αναμνήσεις πικρές, σε σκέψεις μελαγχολικές.

Οπότε και με τέτοιες σκέψεις ξεκινήσαμε για την παράσταση «Το νεκρό σπίτι» που ανεβάσει όλο το μήνα Φεβρουάριο, σε εναλλασσόμενο δραματολόγιο, η Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης». Ομως, ο λόγος του ποιητή, η επιτυχημένη σκηνοθεσία του Νικηφόρου Παπανδρέου, η εκπληκτική ερμηνεία της Εφης Σταμούλη, η αισθαντική μουσική του Κ. Βόμβολου και του Φ. Φλωρίδη, αλλά και η προσεγγισμένη δουλειά όλων των άλλων συντελεστών της παράστασης, κατόρθωσαν να μας βγάλουν από την αρχική μας προκατάληψη και να μας οδηγήσουν σ' έναν κόσμο οραμάτων και μαγείας, σ' έναν κόσμο, όπου μάλλον δεν υπάρχουν αδιέξοδα. Κι ως λέγονται κι ακούγονται στην παράσταση τραγικές ιστορίες κι ως γίνονται αναφορές στην ανθρώπινη μοίρα, στην ανθρώπινη ματαιοδοξία, σε εποχές και σε πρόσωπα του μύθου και της ιστορίας.

Ο λόγος του ποιητή, άλλοτε υψηλός κι άλλοτε προσγειωμένος και προπάντων μέσα από τη γοητεία και τη ζωντάνια του θεάτρου, είναι λόγος πανανθρώπινος, προσιτός, παρηγορηματικός, νηφάλιος, λόγος πρωτότυπος και τολμηρός.

«Είναι όμορφα τα θράδια του φθινοπώρου - συμφιλιωτικά - σβήνοντας με μιαν ήμερη, καθολική ενοχή, την ενοχή του καθενός μας, κι

εδραιώνοντας μια μυστική φιλία ανάμεσά μας, μια φιλία ρυθμού ναι, ναι, ακριβώς, μια ρυθμική φιλία, ρυθμική - αυτό είναι - πάει έλα - πάει - έλα, γέννηση - θάνατος, έρωτας - όνειρο, πράξη - σιωπή - είναι

μια έξοδος, σας λέω. Στο πίσω μέρος, το πολύ σκοτεινό, κατευθείαν στον ουρανό».

Την Ηλέκτρα, που υποδύεται η Εφη Σταμούλη, την επισκέπτεται ένας άνδρας. Ο άνδρας αυτός, που στην παράσταση είναι ο ηθοποιός Δημήτρης Σακατζής, έχει το ρόλο του καλού ακροατή. Κι ενώ η Ηλέκτρα επί μία και πλέον ώρα μονολογεί, προσπαθώντας να αρπάξει τη ζωή μέσα από τη μνήμη, ο άνδρας σιωπά, αλλά κάτι υπαινίσσεται στην αρχή και στο τέλος της παράστασης.

Για την παράσταση ο σκηνοθέτης Νικηφόρος Παπανδρέου γράφει: «Σ' ένα παλιό, μισορειπωμένο αρχοντικό, στο Άργος, μια γυναίκα αναθυμάται τη ζωή της, μπροστά σ' ένα νεαρό επισκόπη... Αλλά θρισκόμαστε σ' ένα νεοκλασικό αρχοντικό, κάπου στον 20ό αιώνα, όχι σ' ένα αρχαίο κτίριο. Λοιπόν; Έχουμε

μπροστά μας μια τρελή που ταυτίζεται με την Ηλέκτρα, ή μήπως μια Ηλέκτρα που, διατρέχοντας τους αιώνες, έχει φτάσει ως την εποχή μας και μιλάει για τον κύκλο του αίματος (για τους διαδοχικούς κύκλους του αίματος) με την απόσταση και τη νηφαλιότητα που δίνει η ιστορική μνήμη;

Μπορεί κανείς να διακρίνει πολλά επίπεδα στο «Νεκρό Σπίτι»: το μυθολογικό, με τις μορφές της Κλυταιμνήστρας, του Αγαμέμνονα, του Ορέστη να διαγράφονται καθαρά, χωρίς ποτέ να ονομάζονται το ιστορικό, με τους υπαινιγμούς στην ταραγμένη ιστορία της νεότερης Ελλάδας: το πολιτισμικό, με την αναδρομή στην πορεία του ευρωπαϊκού πολιτισμού... που τη σφράγισε ο Χριστός, ο οποίος, «αν και νεκρός» οδήγησε στην έξοδο... το αυτοβιογραφικό, με τις αδιάκοπες αναφορές του ποιητή στα παιδικά του χρόνια, όπου κυριαρχεί η γλυκύτατη μορφή της μητέρας, μέσω της οποίας αθωνάει η φόνισσα Κλυταιμνήστρα: τέλος, το υπαρξιακό - οντολογικό του ποιητή, μ' έναν βαθύτατο στοχασμό πάνω στην ανθρώπινη μοίρα, με τη φιλοσοφημένη αποδοχή του αναπότρεπτο, με τον αυτοπιστικό οραματισμό ενός κόσμου συμφιλιώσης και αγάπης.

Οι εποχές, τα πρόσωπα του μύθου και της ιστορίας, οι τραυματικές μνήμες και οι παρηγορητικές ελπίδες - όλα μπερδεύονται γλυκά». Όλα μπερδεύονται γλυκά, το αναπότρεπτο, η συνείδηση, η Ηλέκτρα που μιλάει στο νέο άνδρα, ο Νικηφόρος Παπανδρέου, που επαναφέρει τον Γιάννη Ρίτσο και πάει λέγοντας, ώστε να συνδέεται το παλιό με το σύγχρονο.